

POSTANOWIENIE

Dnia 17 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński

w sprawie **W. K.**

skazanego za popełnienie przestępstwa z art. 29 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r.
o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa
(Dz.U. z dnia 12 lipca 1946 r.)

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 17 października 2024 r.,

w przedmiocie odtworzenia akt byłej Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i
Szkodnictwem Gospodarczym dotyczących W. K.

na podstawie art. 165 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

1. odtworzyć akta postępowania toczącego się przed byłą Komisją Specjalną do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w sprawie W. K. w zakresie:

- sygnatury akt (potencjalnie oznaczonej: 1470/53);**
- daty orzeczenia: 2 lipca 1953 r.;**
- kwalifikacji prawnej: art. 29 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa;**
- rozstrzygnięcia: 24 miesiące obozu pracy z zaliczeniem aresztu tymczasowego.**

2. w pozostałym zakresie stwierdzić, że odtworzenie akt postępowania toczącego się przed byłą Komisją Specjalną do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w sprawie W. K. jest niemożliwe.

UZASADNIENIE

Rzecznik Praw Obywatelskich pismem z dnia 14 czerwca 2022 r. zwrócił się do Sądu Najwyższego o wszczęcie z urzędu postępowania w przedmiocie odtworzenia akt postępowania byłej Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym dotyczących W. K., skierowanego do obozu pracy na 24 miesiące z zaliczeniem aresztu tymczasowego, w części niezbędnej do przeprowadzenia postępowania w trybie kasacji. Uwzględniając powyższą inicjatywę zarządzeniem z dnia 6 lipca 2022 r. wszczęto z urzędu postępowanie o odtworzenie wskazanych akt.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Przed przystąpieniem do merytorycznego rozpoznania sprawy warto poczynić kilka uwag o charakterze ogólnym. Po pierwsze, Komisja Specjalna została utworzona na mocy dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (Dz.U. z 1950 r., Nr 41, poz. 374) i funkcjonowała do czasu wydania dekretu z dnia 23 grudnia 1954 r. o zniesieniu Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (Dz. U. z 1954 r., Nr 57, poz. 282). Po wtóre, na podstawie art. 7 dekretu z dnia 23 grudnia 1954 r. o zniesieniu Komisji Specjalnej zobowiązano tę Komisję do przekazania Sądowi Najwyższemu akt spraw zakończonych wydaniem przez nią orzeczenia, zaś jej delegatury do przekazania akt miejscowo właściwym sądom wojewódzkim. Z powyższej regulacji wynika zatem, że Sąd Najwyższy właściwy jest do prowadzenia postępowania i orzekania w sprawie o odtworzenie akt Komisji Specjalnej, nie zaś jej delegatur.

Wspomnieć również należy, że w Sądzie Okręgowym w Katowicach toczyło się postępowanie o odtworzenie akt Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym Delegatura w K. dotyczących W. K.. Sąd ten postanowieniem z dnia 14 sierpnia 2018 r., sygn. akt XVI Ko 26/18 stwierdził, że odtworzenie akt Delegatury Komisji Specjalnej w K. dotyczących W. K. jest niemożliwe. Podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Katowicach stało się

ustalenie, że organem wydającym orzeczenie w sprawie W. K. była Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (orzekająca na sesji wyjazdowej) nie zaś delegatura Komisji Specjalnej z siedzibą w K.. Żaden z pozyskanych w toku postępowania odtworzeniowych dokumentów nie wskazał bowiem, aby postępowanie w sprawie W. K. prowadziła delegatura Komisji Specjalnej. Wysnuto więc z tego wniosek, iż organem prowadzącym to postępowanie była Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym (orzekająca na sesji wyjazdowej). To z kolei stało się podstawą wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich z inicjatywą wszczęcia postępowania przed Sądem Najwyższym.

W toku postępowania przed Sądem Najwyższym zwrócono się do Sądu Okręgowego w Katowicach o wypożyczenie akt spraw o sygnaturach XVI Ko 48/16 (w przedmiocie unieważnienia orzeczenia Komisji Specjalnej w W. na sesji wyjazdowej w S. z dnia 2 lipca 1953 r.) oraz XVI Ko 26/18 (w przedmiocie odtworzenia akt Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym Delegatura w K.). Wnikliwie przeprowadzona analiza załączonych do tych akt dokumentów nie dostarczyła jednak materiałów pozwalających na odtworzenie akt postępowania przed byłą Komisją Specjalną w sprawie W. K.. Przede wszystkim zauważyć należy, że żaden z dokumentów zawartych w tych aktach, poza repertorium (o czym szerzej w dalszej części uzasadnienia), nie został sporządzony przez byłą Komisję Specjalną, a więc dokumenty te nie pochodzą bezpośrednio z akt postępowania toczącego się przed byłą Komisją Specjalną w sprawie W. K.. Jednocześnie zauważyć należy, że większość pism dotyczących W. K., poza - rzecz jasna - dokumentami ze śledztwa, mają charakter jedynie wzmiankowy. Podjęte w kierunku rozstrzygnięcia spraw o sygn. akt XVI Ko 48/16 oraz XVI Ko 26/18, próby dotarcia do materiałów z zawnioskowanych o odtworzenie akt sprawy, okazały się zatem bezskuteczne (zob. m.in. pisma z 4 czerwca 2018 r. oraz 28 czerwca 2018 r. Archiwum Państwowego w K. - k. 97, 101 w sprawie o sygn. akt XVI Ko 26/18). W ramach tych czynności, zwrócono się także do osoby najbliższej – żony W. K., która pismem z dnia 31 lipca 2018 r. włączonym do akt sprawy o sygn. XVI Ko 26/18, poinformowała, iż nie znajduje się ona w

posiadaniu orzeczenia Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym z dnia 2 lipca 1953 r. (k. 106, sygn. akt XVI Ko 26/18).

W ramach niniejszego postępowania, mając za podstawę treść art. 7 dekretu z dnia 23 grudnia 1954 r. o zniesieniu Komisji Specjalnej, zwrócono się między innymi do Archiwum Sądu Najwyższego - jako organu przejmującego zasoby archiwalne - o udostępnienie wszelkiej dokumentacji niezbędnej do odtworzenia zawnioskowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich akt sprawy. Kwerenda zasobów archiwalnych Sądu Najwyższego dała wynik negatywny. W odpowiedzi na to pismo, Dyrektor Biblioteki i Archiwum Sądu Najwyższego wskazał bowiem, że w ewidencji materiałów archiwalnych przekazanych do Archiwum Akt Nowych oraz spisach dokumentacji wybrakowanej z lat 1952-1953 nie odnaleziono informacji o aktach sprawy W. K. (k. 21). W odpowiedzi tej sygnalizacyjnie wskazano również, że materiały archiwalne w postaci orzeczeń wraz z ewidencją akt spraw zostały przekazane do zasobu Archiwum Akt Nowych spisem zdawczo-odbiorczym nr 2 na podstawie Protokołów z dnia 9 czerwca 1993 r. w zakresie materiałów z lat 1950-1968 oraz z dnia 16 czerwca 1994 r. z lat 1951-1970.

W korelacji z powyższymi informacjami pozostaje treść pism Archiwum Akt Nowych załączonych do akt postępowania prowadzonego przed Sądem Okręgowym w Katowicach o sygn. akt XVI Ko 48/16 z wniosku M. K. o unieważnienie orzeczenia (k. 50 i k. 58). W piśmie z 12 października 2016 r. wskazano bowiem, że w Archiwum Akt Nowych nie odnaleziono akt sprawy dotyczących W. K. (k. 50 i nast.). Powyższe zgodne jest zatem ze wskazaniem Archiwum Sądu Najwyższego o braku w ewidencji materiałów archiwalnych przekazanych do Archiwum Akt Nowych oraz spisach dokumentacji wybrakowanej z lat 1952-1953 informacji o aktach sprawy W. K..

Ponadto w toku niniejszego postępowania zwrócono się do Instytutu Pamięci Narodowej Oddziału w Warszawie, który w odpowiedzi na wezwanie, wraz z pismem z dnia 10 lipca 2024 r. przesłał kopię odnalezionych materiałów archiwalnych i zapisów ewidencyjnych, w tym z okresu już po skazaniu W. K. (dokumentacja więzienna), oraz po wykonaniu orzeczonej wobec niego kary 24 miesięcy pracy w obozie, stanowiące w istocie zapis prowadzonej wobec niego kontroli przez ówczesny aparat państwowy w czasie po odbyciu przez niego kary.

Podobny, następczy i kontrolny charakter wobec orzeczenia wydanego w sprawie W. K., mają kopie dokumentów nadesłanych wraz z pismem IPN z dnia 27 sierpnia 2024 r. (k. 33 i n.).

Dodatkowo Sąd Najwyższy zwrócił się do Sądu Okręgowego w Katowicach z prośbą o przeprowadzanie kwerendy archiwalnej w kontekście postępowania prowadzonego przed byłą Komisją Specjalną w sprawie W. K.. Sąd ten pismem z dnia 11 lipca 2024 r. poinformował, że w posiadanym zasobie archiwalnym nie odnaleziono dokumentów dotyczących W. K..

Warto również wskazać, że z zasobów Archiwum Akt Nowych, w toku postępowania o sygn. akt XVI Ko 48/16, uzyskano kopię repertorium Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym, sygn. 199 – zespół archiwalny nr 170 Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym. Analiza tego dokumentu dostarcza związanych informacji o zapadłym wobec W. K. orzeczeniu Komisji Specjalnej, między innymi dotyczących daty wydania orzeczenia oraz rodzaju orzeczonej kary (k. 50-54). W piśmie z 28 sierpnia 2024 r. (data prezentaty Biura Podawczego Sądu Najwyższego) Archiwum Akt Nowych poinformowało, że księga repertorium Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w Warszawie z lat 1945-1955 została do zasobu Archiwum Akt Nowych przekazana w 1962 r. przez Archiwum Sądu Najwyższego na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego z dnia 11 czerwca 1962 r.

Zwięzłe dane o orzeczeniu wydanym przez byłą Komisję Specjalną wobec W. K. ujęte zostały w kilku dokumentach, m.in. w wyżej wymienionym repertorium byłej Komisji Specjalnej, piśmie z dnia 31 lipca 1953 r. skierowanym do Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego – Wydziału Śledczego w S. (k. 18, sygn. akt XVI Ko 26/18) czy kopii karty E-14 z kartoteki ogólnoinformacyjnej b. Biura „C” MSW („BUWa-[...]” - teczka z dokumentami nadesłanymi przez IPN Oddział w W.), co pozwoliło, w sposób niebudzący wątpliwości, na odtworzenie akt postępowania w zakresie informacji dotyczących orzeczenia wydanego wobec W. K.. Z powołanej wyżej dokumentacji wynika, że orzeczeniem byłej Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym z dnia 2 lipca 1953 r., W. K. został skierowany do obozu pracy na 24 miesiące z zaliczeniem

aresztu tymczasowego, za popełnienie przestępstwa z art. 29 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa. Przy tym, repertorium byłej Komisji Specjalnej zawiera informację o potencjalnej sygnaturze akt sprawy, oznaczonej prawdopodobnie w następujący sposób: 1470/53. W ocenie Sądu Najwyższego należało zatem, odtworzyć akta postępowania toczącego się przed byłą Komisją Specjalną do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w sprawie W. K. w zakresie dotyczącym wydanego przez tę Komisję Specjalną orzeczenia.

Jednocześnie stwierdzić należy, że szereg podjętych przez Sąd Najwyższy czynności, wpływających odpowiednio na czas trwania niniejszego postępowania odtworzeniowego, nie odniosły zamierzonego skutku. Negatywne wyniki kwerendy dotyczą zarówno Archiwum Sądu Najwyższego, do którego akta sprawy W. K. powinny zostać przekazane w związku z treścią art. 7 dekretu z dnia 23 grudnia 1954 r. o zniesieniu Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym, jak również Archiwum Akt Nowych w związku z możliwością przekazania tych akt przez Archiwum Sądu Najwyższego, ewentualnie inną upoważnioną do tego instytucję. Nie odnaleziono wskazanych akt także w zasobach posiadanych przez: Archiwum Państwowe w Katowicach, archiwum zakładowe Sądu Okręgowego w Katowicach, Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach czy Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Warszawie. Dokumentów tych nie posiada również najbliższa rodzina W. K..

Brak akt postępowania prowadzonego przed byłą Komisją Specjalną do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w sprawie W. K., skutkuje zatem stwierdzeniem, że odtworzenie ich w szerszym aniżeli w powyżej wskazanym zakresie, jest niemożliwe.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

R.G.

